

Sygn. akt III AUa 398/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białecka (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2013 r. w Szczecinie

sprawy U. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

skarga o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie w sprawie VI U 1944/11 w dniu 16 sierpnia 2012r., o wstrzymanie wypłaty emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 marca 2013 r. sygn. akt VI U 271/13

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 398/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 sierpnia 2012r. Sąd Okręgowy w Szczecinie, w sprawie o sygn. akt VI U 1944/11 oddalił odwołanie U. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 12 października 2011r., znak: (...)wstrzymującej wypłatę przyznanej wcześniej ubezpieczonej emerytury. Wyrok ten uprawomocnił się w Sądzie I instancji. W dniu 19 lutego 2013r. ubezpieczona złożyła skargę o wznowienie postępowania, jakie toczyło się w tej sprawie przed Sądem Okręgowym, powołując się na wydanie przez Trybunał Konstytucyjny w dniu 13 listopada 2012r. wyroku, którym uznano że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r.

Nr 153, poz. 1227, dalej jako: ustawa emerytalna) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Skarżąca wywodziła, że wyrok Sądu Apelacyjnego został oparty na normie prawnej uznanej za niezgodną z Konstytucją, toteż zachodzi podstawa do wznowienia postępowania. Wskazując na powyższe, skarżąca wniosła o zmianę wyroku zaskarżonego skargą przez uwzględnienie jej odwołania oraz „wypłatę zawieszonych/zaległych świadczeń emerytalnych wraz z należnymi odsetkami za opóźnienie”. Pełnomocnik organu rentowego wniósł o wznowienie postępowania i oddalenie odwołania ubezpieczonej od decyzji zawieszającej jej wypłatę świadczenia od 1 października 2010r., a nadto o obciążenie ubezpieczonej kosztami postępowania według norm. Podniósł, iż wydanie przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia o niekonstytucyjności przepisu nie powoduje skutków wstecznych, a uchycenie tego przepisu nie jest jednoznaczne z likwidacją skutków prawnych, które przepis ów wywołał w okresie swego obowiązywania. Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 26 marca 2012r. przekazano organowi rentowemu do merytorycznego rozpoznania poprzez wydanie decyzji, wnioszek ubezpieczonej o wypłatę odsetek od zawieszonych świadczeń emerytalnych (art. 477⁽¹⁰⁾ § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 26 marca 2013 r. sygn. akt VI U 271/13 uwzględnił skargę o wznowienie postępowania i zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 16 sierpnia 2012r. wydany w sprawie o sygn. akt VI U 1944/11 w ten sposób, że zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i przywrócił wypłatę emerytury ubezpieczonej począwszy od 1 października 2011r.

U podstaw powyższego orzeczenia legły ustalenia, że U. B. urodziła się(...) roku. Od dnia 1 czerwca 2001 r. i nadal (także po dniu 1 października 2011 roku) jest nieprzerwanie zatrudniona na podstawie umowy o pracę w (...) Uniwersytecie (...) w S., na stanowisku specjalisty.

W kwietniu 2009 r. ubezpieczona złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury. Decyzją z dnia 12 maja 2009 roku organ rentowy przyznał jej prawo do tego świadczenia od dnia 1 kwietnia 2009 roku, tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku.

Decyzją z dnia 12 października 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z urzędu wstrzymał U. B. dalszą wypłatę emerytury, z uwagi na kontynuację zatrudnienia przez ubezpieczoną. Organ rentowy wskazał, iż w celu podjęcia wypłaty emerytury, ubezpieczona winna przedłożyć świadectwo pracy lub zaświadczenie potwierdzające fakt rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. U. B. zaskarżyła powyższą decyzję, wskazując, że świadczenie zostało jej przyznane w 2009 r. na podstawie obowiązujących wówczas przepisów czyli bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, umożliwiającego łączenie pracy zawodowej z pobieraniem emerytury, a nowa decyzja pozbawia ją praw nabytych wynikających z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawa. Po rozpoznaniu odwołania ubezpieczonej od powyższej decyzji Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygn. akt VI U 1944/11 w dniu 16 sierpnia 2012r. wydał wyrok, którym w całości oddalił odwołanie. W uzasadnieniu wyroku jako podstawę rozstrzygnięcia wskazano przepis art. 103a ustawy emerytalnej, podając że jakkolwiek ubezpieczonej przyznano prawo do emerytury bez konieczności uprzedniego rozwiązania przez nią umowy o pracę, o tyle obecnie – po zmianie stanu prawnego – rozwiązanie owej umowy stało się niezbędne, by mogła ona nadal pobierać wcześniej przyznane świadczenie. Zwrócił nadto uwagę, że już wcześniej obowiązywał – brzmiały identycznie jak kwestionowany obecnie przepis art. 103a – przepis art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, jednak Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 7 lutego 2006r., sygn. akt SK 45/04, stwierdził jego zgodność z Konstytucją. Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony

zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 22 listopada 2012r., poz. 1285.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy uznał, że złożenie przez ubezpieczoną skargi o wznowienie postępowania jest dopuszczalne, gdyż ubezpieczona wskazała podstawę warunkującą jej dopuszczalność, co uzasadniało przystąpienie do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy w granicach zakreślonych normą art. 412 § 1 k.p.c.

Podstawę wyroku wydanego w sprawie ubezpieczonej przez Sąd Okręgowy w Szczecinie stanowił przepis art. 103a ustawy emerytalnej. Badając zgodność z Konstytucją art. 28 przywoływanej już wyżej ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych, Trybunał Konstytucyjny powiązał treść tego przepisu właśnie z treścią art. 103a ustawy emerytalnej, wskazując iż oba te przepisy nie znajdują zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oceniając skutki wyroku Trybunał wypowiedział się, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W stosunku do tych osób przepis art. 28 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych w zakresie w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej i rentach z FUS utracił moc z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1285). Sąd I instancji wskazał, że zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny przepis art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) stanowi, że do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy przepisy ustawy, o której mowa w art. 6 (tj. ustawy emerytalnej) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 r. Z kolei wymieniony art. 6 pkt 2 omawianej ustawy dodał zaś do ustawy emerytalnej - po art. 103 - art. 103a w brzmieniu: „prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.” Omawiany przepis został uchwalony w dniu 16 grudnia 2010 r.; w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego trzeba więc uznać, że już od tej daty powinien on zostać wyrugowany z porządku prawnego z powodu jego niezgodności z art. 2 Konstytucji. Nie można jednak zapominać – co wyraźnie wynika z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego – że owe wyrugowanie może nastąpić tylko w stosunku do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2012 r. - bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. W stosunku do tych ubezpieczonych (do których zalicza się także i U. B.) należy zatem dokonać rekonstrukcji stanu prawnego, powracając do stanu jaki obowiązywał zanim do ustawy emerytalnej został dodany art. 103a. Przed wprowadzeniem tego przepisu nie istniał zaś wymóg rozwiązania stosunku pracy celem realizacji prawa do emerytury. Ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507) uchylony bowiem został z dniem 8 stycznia 2009 r. art. 103 ust. 2a cyt. ustawy emerytalnej (art. 37 pkt 5b ustawy), który stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Od dnia 1 stycznia 2011 r. przepis ten ponownie został wprowadzony do ustawy o emeryturach i rentach z FUS jako art. 103a - z mocy art. 6 pkt 2 w zw. z art. 30 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...). W tej sytuacji ubezpieczonym, którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. była wypłacana emerytura, mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywali je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, gdyż nie obowiązywały w tym zakresie żadne ograniczenia. Obecnie - w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego – trzeba więc uznać, iż to prawo do wypłaty emerytury dla tej grupy ubezpieczonych zostało zachowane.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając powyższe orzeczenie w części dotyczącej daty, od jakiej Sąd przyznał wnioskodawczyni prawo do dalszej wypłaty dotychczas zawieszony emerytury i wniósł o zmianę wyroku poprzez przyznanie ubezpieczonej prawa do dalszej wypłaty emerytury od 22 listopada 2012 r.

Skarżący wskazał, że dniem wypłaty emerytury powinien być dzień 22 listopada 2012 r., czyli dzień publikacji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i jednocześnie dzień utraty mocy zaskarżonego art. 28.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest bezpodstawna. Ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy są prawidłowe, a wyprowadzone z nich wnioski prawne nie budzą zastrzeżeń. Ustalenia te i rozważania sąd odwoławczy podziela i przyjmuje za własne.

Podstawą wznowienia postępowania w sprawie jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Wyrok ten wszedł w życie z dniem jego opublikowania w Dzienniku Ustaw, tj. w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., nr 1285). Bez wątplenia w oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny przepisy organ rentowy decyzją z dnia 12 października 2011 r. wstrzymał ubezpieczonej prawo do wypłaty emerytury w związku z brakiem dowodu rozwiązania stosunku pracy, którą uprzednio przyznał ubezpieczonej zgodnie z decyzją z dnia 12 maja 2009 r., począwszy od 1 kwietnia 2009 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie na tej samej podstawie oddalił odwołanie ubezpieczonej.

Obecnie, Sąd Apelacyjny analizując całość sprawy doszedł do przekonania, że nie tylko zaistniały przesłanki uzasadniające wznowienie postępowania z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 401¹ k.p.c.), ale także podstawy do uwzględnienia skargi, poprzez zmianę objętego skargą orzeczenia w sposób, w jaki uczynił to sąd pierwszej instancji.

W piśmiennictwie dotyczącym wznowienia postępowania przyjmuje się, że skutkiem pośrednim stwierdzenia niezgodności kontrolowanego aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub aktem normatywnym wyższego rzędu jest - obok skutku bezpośredniego w postaci utraty przez akt normatywny mocy obowiązującej - możliwość podważenia rozstrzygnięcia sądowego lub administracyjnego podjętego na podstawie aktu normatywnego, którego w dacie rozstrzygnięcia sprawy dotyczyło domniemanie konstytucyjności, a który po prawomocnym rozstrzygnięciu sprawy został uznany za niekonstytucyjny. Oczywiście jest więc, że wznowienie postępowania w takich sytuacjach ma doprowadzić do sanacji postępowania sądowego (lub administracyjnego) opartego na niekonstytucyjnym akcie prawnym. Należy tym samym przyjąć, że po wznowieniu postępowania będzie się ono toczyć z pominięciem tych niekonstytucyjnych przepisów. W przeciwnym razie nieracjonalne byłoby dopuszczenie do wznowienia postępowania, które miałyby się toczyć na podstawie niekonstytucyjnego aktu prawnego, chociaż przez pewien czas obowiązującego.

Jednocześnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007/6/79; uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001/23/685; z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004/9/136; z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005/4/61; z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006/5/81 i z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007/3/39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000/5/94; z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl.; z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl.; z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1693/00, niepubl.; z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004/7-8/132, ze sprost. OSNC 2004/10/131; z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005/4/54; z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005/9/161; z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl.; z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl.; z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027; z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl.; z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl.; z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl.; z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009/1/16; z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009/10/172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK

110/09, OSNC 2010/5/82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAP 2001/10/331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Przedstawione tu stanowisko aprobuje Sąd Apelacyjny. Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, które jednak nie zachodzą w okolicznościach tej sprawy. W reakcji na zarzuty apelacji odnotować jedynie wypada, że jednym z takich wyjątków jest sytuacja, gdy Trybunał Konstytucyjny wskazuje datę uchylecia aktu normatywnego, który uznał za niezgodny z przepisem lub też odroczy obowiązywanie swego wyroku. Ponieważ jednak żadna z tych sytuacji nie zaistniała w związku z analizowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., to kwestia skuteczności tego wyroku nie może budzić wątpliwości.

Na tej podstawie oraz zgodnie z przytoczonymi rozważaniami odnośnie mocy wstecznej wyroków Trybunału Konstytucyjnego zdaniem Sądu Apelacyjnego należało przyjąć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. ma w tym przypadku skutki retroaktywne. Utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów art. 103a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nastąpiła od daty ich uchwalenia, jednak przepisy te w zakresie oznaczonym w wyroku Trybunału są niekonstytucyjne od początku.

Jak wynika z powyższego, w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. prawo do emerytury dla ubezpieczonej, która nabyła je z dniem 1 kwietnia 2009 r., mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury i które było jej wypłacane, zostało zachowane także od dnia 1 października 2011 r., o czym trafnie orzekł sąd pierwszej instancji w wyroku.

Z tych przyczyn, Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja organu rentowego nie zawiera usprawiedliwionych podstaw, dlatego też zgodnie z art. 385 k.p.c. uległa oddaleniu.